

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 64.055.010
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора

Гросул Вікторії Анатоліївни

на дисертаційну роботу Сабадаш Людмили Олександрівни

«Моніторинг економічної стійкості підприємства в кризових умовах»

на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань

05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

1. Актуальність обраної теми, її зв'язок з науковими програмами.

В сучасних умовах розвитку соціально-економічних відносин, що характеризуються підвищеним впливом кризових умов, забезпечення ефективної діяльності підприємства та стійкого функціонування можливо лише за умов незалежного інформаційного забезпечення, яке допоможе забезпечити розвиток підприємства у стратегічній перспективі та його результативність у тактичній. Провідні науковці значну увагу приділили проблемам оцінювання результативності, ефективності, питанням моніторингових систем підприємства. Проте мало уваги приділено самому моніторингу та його використанню як практичного інструмента під час забезпечення економічної стійкості підприємства. Також не акцентовано увагу на моніторингу економічної стійкості під час дії кризових умов.

З огляду на вищесказане, необхідність формулювання нових та розвиток існуючих теоретичних положень та методичних підходів до

моніторингу економічної стійкості підприємства в кризових умовах обумовлюють своєчасність і науково-практичне значення дисертаційної роботи Сабадаш Л.О.

Актуальність дослідження підтверджується тим, що дисертація виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт кафедри вищої математики та економіко-математичних методів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Матеріали дисертації використані при виконанні теми дослідження «Консолідація обліково-аналітичної інформації в організації управління безпекою інноваційного розвитку великомасштабних економіко-виробничих систем: теорія та методологія» (номер державної реєстрації 0115U002375). У межах теми здобувачкою розроблено методичний підхід до моніторингу економічної стійкості підприємства (підрозділ «Моніторинг економічної стійкості підприємства як складова модельного базису інформаційної логістики»).

Отже, виходячи із вищезазначеного, тема дисертаційного дослідження «Моніторинг економічної стійкості підприємства в кризових умовах» Сабадаш Людмили Олександрівни є обґрунтованою, своєчасною, актуальною, а робота має теоретичну та практичну цінність.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Обґрунтованість представлених у дисертаційній роботі наукових положень, результатів і висновків та їхня достовірність підтверджується, насамперед, використаними автором методами досліджень, зокрема, історичний метод, абстрактно-логічний метод, системний підхід, методи аналізу і синтезу, структурно-логічний та графічний метод, інструменти математичної статистики, метод побудови таксономічного показника розвитку, коефіцієнти рангової кореляції Спірмена та Кенделла, багатofакторний регресійний аналіз, метод багатовимірного факторного аналізу, економетричні моделі з розподіленим лагом, моделі кривих росту.

Достовірність сформульованих у дисертаційній роботі положень підтверджена використанням ґрунтовної інформаційної бази щодо моніторингу економічної стійкості у кризових умовах, яка включає законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні дані Державної служби статистики України, дані реєстрів, міністерств і відомств, ресурси мережі Інтернет, результати власних досліджень і розробок автора. Тобто основні наукові положення, розроблені автором, базуються на достатньому за обсягом фактичному матеріалі.

Достовірність одержаних особисто здобувачем результатів наукового дослідження підтверджується їх апробацією на міжнародних наукових конференціях та інших наукових заходах. Про достатній рівень обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій свідчать результати, доведені до рівня конкретних практичних рекомендацій, що підтверджуються відповідними довідками про впровадження.

3. Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи.

Структура дисертаційної роботи вибудована логічно та послідовно. Матеріали викладені належним стилем та на достатньо високому науковому рівні. Результати та висновки роботи відповідають темі та поставленим завданням. Дисертаційна робота написана українською літературною мовою в традиційному науковому стилі. Вона складається з анотації, вступу, трьох розділів власних досліджень, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Анотація відображає основний зміст дослідження та достатньо повно розкриває наукові результати та практичну цінність дисертаційної роботи.

У вступі здобувачем розкрито актуальність теми дослідження, сформульовано мету і завдання, висвітлено наукову новизну та практичну значимість отриманих результатів, особистий внесок автора у виконання даного дослідження, повноту їхнього викладення в опублікованих працях, наведено дані щодо впровадження та апробації матеріалів дисертації. За мету

дисертаційної роботи обрано розвиток теоретичних засад, удосконалення методичного забезпечення і розроблення практичних рекомендацій щодо моніторингу економічної стійкості підприємства в кризових умовах.

У першому розділі дисертаційної роботи містяться три підрозділи з достатньою кількістю використаних джерел літератури, які ретельно проаналізовані автором. У підрозділі 1.1 здобувач аналізує зміст економічної стійкості як важливої характеристики діяльності підприємства, у підрозділі 1.2 – характеризує теоретичне забезпечення моніторингу економічної стійкості підприємства, у підрозділі 1.3 – відображає теоретичні аспекти сучасних кризових умов та їх вплив на діяльність підприємства.

Викладений матеріал свідчить про вміння здобувача критично і логічно оцінити стан досліджуваної проблеми.

У другому розділі дисертації автор оцінює складові економічної стійкості підприємства у кризових умовах для їх моніторингу. Розділ містить 3 підрозділи, де здобувач аналізує структурну динаміку макроекономічних показників України та мікроекономічних показників на рівні підприємства для визначення економічної стійкості, а також оцінює фактори впливу на економічну стійкість підприємства в кризових умовах.

У третьому розділі дисертації здобувач розкриває суть інформаційно-методичного забезпечення моніторингу економічної стійкості підприємства в кризових умовах. Обґрунтовано методичне та інформаційне забезпечення формування та здійснення моніторингу економічної стійкості підприємства в кризових умовах. Обґрунтовано використання результатів моніторингу в забезпеченні економічної стійкості підприємства в кризових умовах.

У висновках здобувач узагальнює отримані результати, наводить рекомендації з використання основних положень дисертаційної роботи.

Список використаних джерел містить 220 джерел, охоплюючи сучасні вітчизняні та зарубіжні публікації, а додатки – додаткові інформативні матеріали щодо теоретичних узагальнень.

4. Новизна наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичного та методичного забезпечення, розроблення практичних рекомендацій з моніторингу економічної стійкості підприємства в кризових умовах.

До найважливіших результатів дисертаційної роботи можна віднести:

- удосконалення теоретичного забезпечення економічної стійкості промислових підприємств. Його особливість полягає у сформованій змістовній моделі економічної стійкості, до якої крім інших структурних елементів входить уточнений перелік інструментів, методів забезпечення, позитивних та негативних факторів впливу. Також автором проведена систематизація наукових підходів до визначення поняття «економічна стійкість» та сформульовано особисте тлумачення. Результат підтверджено публікаціями [151, 158];

- аргументовано, що для здійснення моніторингу економічної стійкості необхідна науково обґрунтована система інформативних показників. Ця система дозволить можливості отримати об'єктивніші дані в процесі оцінки та аналізу економічної стійкості в кризових умовах. Доведено, що ефективність забезпечення економічної стійкості підприємств залежить від застосування технології моніторингу, яка здатна забезпечити управлінський апарат підприємства усією інформацією, необхідною для своєчасного реагування на зміни в показниках економічної стійкості. Результат підтверджено публікацією [159];

- акцент на важливості розуміння загальних характеристик кризових умов, щоб в будь-який момент часу мати змогу їх розпізнати та розгорнути комплекс заходів по боротьбі з ними. Саме з цією метою розроблена авторська модель, яка розкриває сутність кризових умов підприємства. Така модель включає в себе аналіз причин виникнення

кризових умов та визначення їх характеристик і, відповідно, пошук шляхів виходу з під їх дії. Результат підтверджено публікацією [150];

- розроблення структурного динамічного нормативу економічної стійкості макросистеми (країни) та мікросистеми (підприємства) в кризових умовах, який базується на врахуванні темпів зміни показників, які відображають економічну стійкість. Рекомендовано для підвищення об'єктивності визначення рівня економічної стійкості рекомендовано аналіз здійснювати з урахуванням значень інтегрального показника структури економічної стійкості. Результат підтверджено публікаціями [82, 84, 156, 157, 215];

- удосконалення методичного забезпечення моніторингу економічної стійкості підприємства, яке, на відміну від існуючих, ґрунтується на технології моніторингу економічної стійкості в кризових умовах. Отримані від апробації методичного забезпечення результати є підставою для прийняття організаційно-економічних заходів щодо забезпечення економічної стійкості підприємств в кризових умовах. Результат підтверджено публікацією [155].

5. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Проведена здобувачем робота являє собою власне завершене наукове дослідження, результати якого мають певну наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Теоретична цінність результатів дисертаційної роботи Сабадан Л.О. полягає у тому, що вони надають можливість удосконалити теоретичні положення, методичне забезпечення і розробити практичні рекомендації щодо моніторингу економічної стійкості підприємства в кризових умовах. Теоретична значущість отриманих здобувачем наукових результатів підтверджується, зокрема, тим, що використовуються в навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні навчальної дисципліни «Управлінський облік» (для студентів

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»), про що свідчить відповідна довідка.

Практичне значення дисертації полягає у тому, що результати дослідження, які становлять його новизну, доведено до конкретних методичних і практичних рекомендацій, запровадження яких допоможе обґрунтувати інформаційне забезпечення моніторингу економічної стійкості підприємства в кризових умовах.

Практична значущість отриманих Сабадаш Л.О. наукових результатів підтверджується, зокрема, тим, що пропозиції та ключові положення дисертаційної роботи апробовані й прийняті до впровадження в діяльності ПП «Лубнимаш» та ТОВ «Петрометал Україна», про що свідчать відповідні довідки.

6. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

За результатами дисертації здобувачем опубліковано 16 наукових праць. Серед них 1 стаття у виданні, віднесеному до першого квартилю (Q 1) та реферується в Scopus, 1 розділ монографії, 2 статті у наукових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 3 статті у наукових фахових виданнях України, 9 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій.

Опубліковані матеріали повністю відображають зміст дисертаційної роботи, основні положення та наукову новизні, а апробація результатів проведених досліджень на міжнародних науково-практичних конференціях характеризує здобувача як зрілого науковця.

Кількість друкованих робіт за темою дисертації та їх обсяг відповідають вимогам щодо публікації основного змісту дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії – пункти 9, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167.

7. Оформлення дисертаційної роботи.

Оформлення дисертації за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим МОН України, наказ № 40 від 12 січня 2017 р. Матеріали дисертації чітко висвітлюють одержані під час дослідження науково-практичні результати.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи в цілому дисертацію Сабадаш Л.О., зверну увагу на окремі положення, які потребують подальшого розвитку.

1. У дисертаційній роботі залишилося поза увагою питання поширення світової практики моніторингу економічної стійкості підприємств в кризових умовах. Відзначимо, що з огляду на принципові розбіжності в трактуванні моніторингу економічної стійкості, притаманній тим чи іншим країнам, результати дослідження різнилися від отриманих внаслідок аналізу вітчизняних підприємств.

2. Оскільки тема дисертації - «Моніторинг економічної стійкості підприємства в кризових умовах», то, на наш погляд, недостатньо висвітлено критерії розмежування економічних (та інших) показників, які характеризують економічну стійкість підприємства.

3. У підрозділі 3.3 наведено прогнозні значення частинних показників моніторингу економічної стійкості підприємства ПАТ «Мотор Січ». Разом з тим, доцільно було б додатково обґрунтувати використання автором моделей для прогнозування.

4. В дисертаційній роботі використовуються такі поняття як «індикатори» та «показники», але автором не окреслено їх взаємозв'язок та співвідношення. Внаслідок цього, виникає необхідність уточнення змісту цих категорій та встановлення умов застосування цих категорій в межах моніторингу економічної стійкості підприємства в кризових умовах.

5. Обсяг дисертації переобтяжений за рахунок наведення в основному тексті дисертації підходів науковців до трактування основних категорій та

понять (табл. 1.1, 1.5, 3.4) та загально відомих положень (табл. 3.6), узагальнення яких доцільно було б перенести у додатки.

Наведені зауваження, жодним чином не знижують теоретичне та прикладне значення дисертаційної роботи, а слугують рекомендаціями для подальших досліджень авторки.

9. Загальна оцінка роботи, її відповідальність встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Сабадаш Людмили Олександрівни «Моніторинг економічної стійкості підприємства в кризових умовах» є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана на актуальну тему. За своїм змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка». Отримані результати та висновки мають наукову новизну, важливе теоретичне і практичне значення, роблять безперечний внесок у економічну науку.

Дослідження виконано на високому науковому рівні, матеріал викладено чітко й обґрунтовано з вмілим використанням графічного підходу до викладення, що значно полегшує сприйняття матеріалу. Усі положення, результати і висновки є чітко аргументованими. Впровадження результатів дисертаційної роботи підтверджено документально, про що свідчать довідки про впровадження, наведені у додатках до дисертації. Опубліковані роботи відображають основні положення дисертації.

Автор досяг поставленої мети, виконавши належне обґрунтування моніторингу економічної стійкості підприємства в кризових умовах. Зміст дисертації та опубліковані результати не порушують принципів академічної доброчесності.

Усе вище перераховане дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Сабадаш Людмили Олександрівни на тему «Моніторинг економічної стійкості підприємства в кризових умовах» є завершеним науковим дослідженням, у якому отримані нові науково обґрунтовані результати.

За змістом, актуальністю, науковою новизною та практичною цінністю робота відповідає вимогам пунктів 9, 10, 11 і 12 Порядку

проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167.

Вважаю, що автор дисертації на тему «Моніторинг економічної стійкості підприємства в кризових умовах» – Сабадаш Людмила Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри
економіки та управління
Харківського державного університету
харчування та торгівлі

В.А. Гросул

